

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС

УДК 347.9

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЗА НОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ. НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS UNDER NEW LAW. SCIENTIFIC AND PRACTICAL ASPECTS

Забродіна О.В.,
к.політ.н., доцент кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Стаття присвячена аналізу чинного законодавства України у сфері примусового виконання судових рішень та рішень інших юрисдикційних органів, висвітленню особливостей виконавчого провадження за новим законодавством. Особлива увага приділена перевагам та недолікам виконавчого провадження і, відповідно, його окремим процедурним питанням.

Ключові слова: виконавче провадження, приватний виконавець, державний виконавець, Єдиний реєстр боржників, боржник, стягувач, виконання рішення, авансування витрат, виконавчий збір, оскарження дій, суд, офіс приватного виконавця.

Статья посвящена анализу действующего законодательства Украины в сфере принудительного исполнения судебных решений и решений иных юрисдикционных органов, рассмотрению особенностей исполнительного производства по новому законодательству. Особое внимание уделено преимуществам и недостаткам исполнительного производства и, соответственно, его отдельным процедурным вопросам.

Ключевые слова: исполнительное производство, частный исполнитель, государственный исполнитель, Единый реестр должников, должник, взыскатель, исполнение решения, авансирование расходов, исполнительный сбор, обжалование действий, суд, офис частного исполнителя.

This article analyzes the current legislation of Ukraine in the sphere of enforcement of judgments and decisions of other jurisdictions, features coverage of enforcement proceedings under the new law. Particular attention is paid to the advantages and disadvantages of the enforcement proceedings and, accordingly, its procedural matters. 5 October 2016 came into force a new Law Ukraine «On Enforcement Proceedings» and the Law of Ukraine «On the bodies and persons engaged in the enforcement of judgments and decisions of other bodies». These regulations significantly alter the current system of enforcement of court decisions and decisions of other authorities. Analysis of the implementation of enforcement proceedings after the entry into force of these laws is the subject of little research.

Enforcement system no longer meets the needs of society and needed radical change. At present, we are at the beginning of reform directly Enforcement system and the system of organs and persons engaged in the enforcement of it. In connection with specified must clearly understand the possible ways this reform and its advantages and disadvantages, as their study and understanding is the key to correct mistakes and improve the system.

One of the most significant innovations was the introduction of a new law in January 2107 institution of private executors. If we look at the European experience, we can say that in many European countries, enforcement of judgments is entrusted to individuals who have appropriate license for such activity.

Under the previous law of Ukraine «On Enforcement Proceedings» in 1999, the enforcement of decisions relied only on the state executive service, which is included in the system of the Ministry of Justice of Ukraine.

The new same Law «On enforcement proceedings» of 02.06.2016. introduced a mixed system of enforcement decisions. Thus, according to Art. 5 of the Law of Ukraine «On Enforcement Proceedings» from 02.06.2016, the enforcement of decisions rests with the state executive service (public performers) and stipulated in this law on private enforcement, legal status and organization of which are set by the Law of Ukraine «About bodies and individuals engaged in the enforcement of judgments and decisions of other bodies». Also, according to p. 5 of the same article, according to the plaintiff executive document can be transferred from one particular artist or other relevant state executive service, or from the state executive service – private enforcement.

Thus, private enforcement activity clearly limited list of enforcement documents on which they can carry out the enforcement proceedings.

Key words: execution, private executor, bailiff, Unified Register of debtors, debtor, creditor, execution, advancing costs, managing the collection, appeal actions, court, private office performer.

05 жовтня 2016 року набули чинності новий Закон України «Про виконавче провадження» та Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». Вказані нормативно-правові акти суттєво змінюють існуючу систему примусового виконання рішень судів та рішень інших органів. Аналіз особливостей здійснення виконавчого провадження після набуття чинності цими законами і є предметом цього дослідження.

Система виконавчого провадження вже давно не відповідала потребам суспільства і потребувала кардинальних змін. На теперішній час ми знаходимося на початку реформи як безпосередньо системи примусового виконання рішень, так і системи органів та осіб, які здійснюють це примусове виконання. У зв'язку із зазначеним необхідно чітко розуміти можливі шляхи цієї реформи, та її переваги

та недоліки, оскільки їх вивчення та розуміння є ключем до виправлення помилок і вдосконалення системи в цілому.

Одним із найбільш істотних нововведень стало запровадження у новому законі 2017 року інституту приватних виконавців. Якщо звернутися до європейського досвіду, то можна констатувати, що у багатьох країнах Європи виконання судових рішень покладено саме на приватних осіб, які мають відповідну ліцензію на здійснення такої діяльності.

Згідно із попереднім Законом України «Про виконавче провадження» 1999 року, примусове виконання рішень покладалося тільки на Державну виконавчу службу, яка входила до системи органів Міністерства юстиції України.

Новий же Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року запровадив змішану систему примусового виконання рішень. Так, згідно зі ст. 5 Закону

України «Про виконавче провадження», примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». Також, згідно з п. 5 цієї ж статті, за заявою стягувача виконавчий документ може бути передано від одного приватного виконавця іншому або відповідному органу державної виконавчої служби, або від органу державної виконавчої служби – приватному виконавцю [1].

При цьому, діяльність приватних виконавців обмежена чітким переліком виконавчих документів, згідно яких вони можуть здійснювати виконавче провадження. Зокрема, приватний виконавець не може здійснювати примусове виконання наступних рішень:

1) про відібрання і передавання дитини, встановлення побачення з нею або усунення перешкод у побаченні з дитиною;

2) за якими боржником є держава, державні органи, Національний банк України, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, державні та комунальні підприємства, установи, організації, юридичні особи, частка держави у статутному капіталі яких перевищує 25 відсотків, та/або які фінансуються виключно за кошти державного або місцевого бюджету;

3) за якими боржником є юридична особа, примусова реалізація майна якої заборонена відповідно до закону;

4) за якими стягувачами є держава, державні органи;

5) адміністративних судів та рішень Європейського суду з прав людини;

6) які передбачають вчинення дій щодо майна державної чи комунальної власності;

7) про виселення та вселення фізичних осіб;

8) за якими боржниками є діти або фізичні особи, які визнані недієздатними чи цивільна дієздатність яких обмежена;

9) про конфіскацію майна;

10) виконання яких віднесено цим Законом безпосередньо до повноважень інших органів, які не є органами примусового виконання;

11) інших випадків, передбачених цим Законом та Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів».

До того ж законодавством порівняно із державним виконавцем встановлені жорсткі умови, яким має відповідати сам приватний виконавець, його місце роботи, та процедура здійснення ним своїх повноважень.

Так, згідно п. 1 ст. 18 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі права після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит [2].

Окрім того, приватний виконавець зобов'язаний до початку здійснення діяльності застрахувати свою цивільно-правову відповідальність перед третіми особами і організувати офіс у межах виконавчого округу. Офіс приватного виконавця повинен забезпечувати належні умови для здійснення діяльності приватного виконавця, прийому відвідувачів, зберігання, у т. ч. у сейфі, документів, печаток, штампів, товарно-матеріальних цінностей та архіву приватного виконавця, збереження професійної таємниці та бути захищеним від несанкціонованого проникнення.

Таким чином, законодавцем з метою недопущення зловживання становищем виконавця зроблено спробу чіткого окреслення повноважень приватного виконавця та встановлення суворих умов його роботи.

Другою істотною новацією Закону України «Про виконавче провадження» є запровадження Єдиного реєстру боржників.

Згідно з ст. 9 вказаного Закону, єдиний реєстр боржників – це систематизована база даних про боржників, що є складовою автоматизованої системи виконавчого провадження та ведеться з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна. Відомості про боржників, включені до Єдиного реєстру боржників, є відкритими та розміщуються на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України [1].

Запровадження Єдиного реєстру боржників дає можливість розширити коло активів, на які може бути накладене стягнення. Також зацікавлені особи можуть отримувати інформацію щодо статусу майбутнього контрагента. З органами реєстрації та банками утворюється електронна система обміну інформації.

Окрім того, Законом України «Про виконавче провадження» суттєво змінено строки здійснення певних виконавчих дій та прийняття рішень.

Так, загальний строк пред'явлення виконавчих документів до виконання змінився з 1 року на 3 роки, що позитивним чином має відобразитись на становищі стягувачів, адже строк в 1 рік, встановлений попереднім Законом, був занадто малий і не завжди стягувач встигав пред'явити до виконання виконавчий документ, внаслідок чого реалізація його прав часто була унеможливлена.

Окрім того, чинним Законом встановлені чіткі строки щодо опису та арешту майна боржника.

Одним із суттєвих нововведень є те, що виконавець тепер не буде відмовляти у відкритті виконавчого провадження, а буде повертати виконавчий документ стягувачу.

Згідно зі ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження», виконавчий документ повертається стягувачу органом державної виконавчої служби, приватним виконавцем без прийняття до виконання протягом трьох робочих днів з дня його пред'явлення, та ст. 28 цього ж Закону, повідомлення стягувачу про повернення виконавчого документа без прийняття до виконання, які надсилаються рекомендованим листом з повідомленням про вручення. Також згідно зі ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження» встановлено вичерпний перелік підстав повернення виконавчого документа [1].

Істотним також є нововведення щодо обов'язкового авансування витрат виконавчого провадження. Згідно вже нечинного Закону, усі витрати фінансувалися з Державного бюджету України, і стягувач мав право авансувати витрати з метою пришвидшення виконання рішення [3, с. 254]. У теперішній же час виконавче провадження відкривається виключно при обов'язковій сплаті стягувачем авансового внеску.

Стаття 26 Закону України «Про виконавче провадження» чітко встановлює, що до заяви про примусове виконання рішення стягувач додає квитанцію про сплату авансового внеску у розмірі 2 відсотків суми, що підлягає стягненню, але не більше 10 мінімальних розмірів заробітної плати, а за рішенням немайнового характеру – у розмірі одного мінімального розміру заробітної плати з боржника – фізичної особи та в розмірі двох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника – юридичної особи. Також ст. 43 нового Закону передбачає й додаткове авансування витрат виконавчого провадження. Так, у разі якщо витрати на залучення до проведення виконавчих дій суб'єктів господарювання на платній основі, виготовлення технічної документації на майно, здійснення витрат на валютнообмінні фінансові операції та інші витрати, пов'язані з перерахуванням коштів, перевищують суму сплаченого авансового внеску, стягувач зобов'язаний додатково здійснити авансування таких витрат. При цьому, у разі перебування виконавчого провадження на виконанні у приватно-

го виконавця, авансування стягувачем зазначених витрат виконавчого провадження є обов'язковим лише на вимогу приватного виконавця. При цьому, якщо згідно Закону від сплати авансового внеску певну категорію стягувачів звільнено, то звільнення від сплати коштів на додаткове авансування витрат виконавчого провадження Законом не передбачено. Вказані норми свідчать про те, що кожен стягувач зобов'язаний здійснювати авансування витрат на проведення виконавчих дій саме по виконанню рішення, винесеного на його користь, окрім випадків, коли згідно закону він звільнений від сплати авансового внеску. Авансування цих витрат є обов'язковим і здійснюється у два етапи: перший – шляхом сплати авансового внеску при поданні заяви про примусове виконання рішення; другий – шляхом додаткового авансування витрат виконавчого провадження у разі недостатності коштів авансового внеску для вчинення подальших виконавчих дій.

Така обов'язковість сплати авансового внеску викликає певні побоювання того, що не всі стягувачі зможуть відновити й так вже порушені їх права та законні інтереси через банальну відсутність коштів на звернення до виконавця. Адже вони вже, як правило, здійснили витрати на оплату судового збору, на забезпечення позову, на проведення експертизи, на правову допомогу та ін.

Аналізуючи нове законодавство, можна зробити висновки, що його норми спрямовані на нейтралізацію корупційних факторів та проявів, з одного боку, однак, з іншого, дещо звужують права стягувачів на відновлення їх прав. Однак, безумовно, позитивним є те, що нарешті не просто визнано необхідність реформування системи примусового виконання рішень в Україні, а й започатковано реформу цієї системи. Такі зміни сприяють підвищенню рівня конкуренції в сфері примусового виконання рішень та якості надання послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про виконавче провадження : Закон України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>
2. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02 червня 2016 року № 1403-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1403-19>
3. Виконавче провадження : законодавство, судова практика / Департамент державної виконавчої служби ; за заг. ред. Г. В. Стаднік ; упоряд. В. С. Ковальський. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 336 с.

УДК 347.965.43

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АКТИ-ДОКУМЕНТИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

PROCEDURAL ACTS AND DOCUMENTS IN CIVIL PROCEEDINGS

Канарик Ю.С.,

к.ю.н., старший викладач кафедри цивільного та господарського права
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Бар'як І.І.,
магістрант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті досліджено поняття процесуальних актів – документів з цивільних справ та обґрунтовано їх значення у системі цивільного судочинства, оскільки дослідження цих питань допоможе у майбутньому більш чітко з'ясувати правову природу кожного процесуального акта-документа у структурі цивільно-процесуальної форми.

Ключові слова: процесуальний акт-документ, цивільне судочинство, цивільні справи.

В статье исследовано понятие процессуальных актов – документов по гражданским делам, и обосновано их значение в системе гражданского судопроизводства, поскольку исследование этих вопросов поможет в будущем более четко выявить правовую природу каждого процессуального акта-документа в структуре гражданско-процессуальной формы.

Ключевые слова: процессуальный акт-документ, гражданское судопроизводство, гражданские дела.

The concept of procedural acts – documents in civil cases is investigated in the article, and grounded their value in the civil justice system, as research of these questions will help in the future more clearly to find out legal nature of every judicial acts-documents in the structure of civilly-judicial form.

Also, in the article sets out the general features of procedural act-documents, analyzed procedural form and content, which must comply procedural acts documents in civil justice system.

Also investigated the historical way and stages of development of procedural form and content of procedural act-documents acts and their realization and fixing in the legislation of past years to nowadays. Training and preparation of civil procedural documents have an important value to the activity of a lawyer. Value of procedural documents appears in functionality, in which acts of procedural documents differ. Procedural acts documents can be classified according to their functional purpose. Every act of legal documents, including procedural, characterized by a certain sequence of the material that appears in structuring its mandatory compliance with the requirements of the document and the applicable legislation. Appointment of each procedure act-document for each stage of the civil process varied, so varied are and requirements that apply to them, and hence the importance of procedural documents acts are diverse. In particular, the acts mentioned documents found in the implementation of proceedings for which they were created by converting and historical development and is enshrined in the current Civil Procedure Code of Ukraine. In the article conclusions are reasonable sent to the improvement of civil judicial legislation and judicial practice.

Key words: procedural document act, civil proceedings, civil cases.

Відповідно до ст. 55 Конституції України завданнями цивільного судочинства є захист прав та свобод громадянина. Зокрема, кожному гарантується право на оскаржен-

ня в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Важливим правовим інструментом у за-